

Özel Koleksiyonlar

AHMED NEZİH GALİTEKİN

FATİH DALGALI

Ahmed Nezih Galitekin Süleymaniye'de Sahaf Ahmet'in dükkanında, 2018.

© FOTOGRAF: FATİH DALGALI

Ahmed Nezih Galitekin Bey ile uzun zaman önce tanıştım ve birlikte çalışma imkanı buldum. Kendisinden çok şey öğrendim. Bir araştırmacı konuya nasıl odaklanır, ara vermeden nasıl çalışır, ana kaynaklara nasıl ulaşır, onda gördüm. Velûd bir yazar olan Ahmed Nezih Bey ile yaptığım söyleşide sorularına verdiği cevapları paylaşıyorum.

AİLEM

1945'te Kocaeli Yukarı Değirmendere'de doğdum. Annem İstanbullu, babam Geyveli. Babamın İstanbul Beşiktaş'ta tramvay durağında saatçi dükkanı varmış. Annem de Beşiktaş'ta oturuyor, birbirlerini sevmişler, evlenmişler ve babam Gölcük Tersanesinin kuruluşuyla Gölcük'e gelmiş. Babam orada ustabaşıydı, çok iyi bir sanatkardı. Son derece iyi, güzel ahlâklı bir insandı. Annemin ailesinin İstanbul'daki birkaç yüz yılını biliyoruz Ulema, asker ve bürokrasi zümresinden çok insanlar var o ailede. Beşiktaş müftüsü olan Hafız Yusuf Efendi, annemin teyzesinin efendisiydi. Beşiktaş Abbasağa'da, ahşap, üç katlı, yüksek tavanlı devasa bir konağı vardı. Efendibaba derdik ona. Bir odası vardı, birkaç kez kapıdan bakmışlığım var o odaya. Her taraf yerden

tavana kadar kitaptı. Kitapla muarefem oradan başlamıştı. Anneannemin de kendi evinde kitapları vardı, hep okurdu. Ama bizim evde hiç kitap yoktu. Babam bir tek gazete alırdı.

OSMANLICA İLE TANIŞMAM

1967'nin yılbaşında, iki ay da mükâfat izniyle askerden terhis oldum. Geldikten sonra bir astsubay arkadaşım vasıtasıyla dindarlaştım. Birlikte bir yaşlı amcadan Kur'an-ı Kerim öğrendik. Küçük bir odada ders görür, ders bittikten sonra kahvede otururduk. O zat cebinden bir forma kâğıt çıkarırdı. Ya bir *Sebilürreşad* sayısı veyahut Konyalı Vehbi Efendinin *Hülâsatü'l Beyân fi Tefsîrü'l Kur'an*'ın son fasikülü. Bize namaz surelerini okurdu. Bir ara dedi ki, "şu J'dir, şu Ç'dir... Bunlar Kur'an'da geçmez." Öyle bir kulağıma çalınmışlığı oldu.

Bir müddet sonra SEKA'da çalışırken yaşlı bir zât ile Bediüzzaman'ın Osmanlıca *Muhâkemat*'ını okuduk. Daha doğrusu o okudu, ben de aynından takip ettim. Ardından bir lûgat alarak o eseri Lâtin harfleriyle yazmaya başladım. Öylece Arap harflerine muarefem başladı. Her

hafta tatilinde İstanbul'a gider, Beyaz Saray'ın zemin katındaki kitapçılardan ve Sahaf Çarşısından kitaplar alırdım.

İSMAIL ÖZDOĞAN VE ENDERUN KİTABEVİ

Sahaflarda, hepsine giderdim ama en çok gittiğim Necati Alpas Beydi, Allah nurlar içinde yatarsın, çok iyi bir insandı. Gerçek sahaf da oydu. Hep eski kitaplar satardı. Gençleri severdi. Üniversite talebeleri gelir, bir iki kitap aldıklarında bir iki kitap da kendi hediye ederdi. Gözü de toktu, zaten varlıklı bir ailenin damadıymış. O tarihlerde PETKİM'de çalışıyorum, maaşımız yüksekti, para sıkıntısı yoktu. Enderun Kitabevi açıldı. İsmail Ağabey (Özdoğan) daha astsubay. Ertuğrul Düzdağ, İsmail Erünsal ve bir grup arkadaş evlerindeki fazla kitapları getirmişler, orayı kiralamışlar. Aslında sigara içilmeyen bir kahvehane bulalım da biraraya gelelim düşüncesiyle başlamış ancak öyle bir yer bulamayınca burayı kiralamışlar. Fazla kitapları satarız, dükkanın kirası çıkar, biz de bir sohbet meclisi kazanmış oluruz demişler. Bir müddet sonra İsmail Ağabey emekli oldu. Boş yere astsubaylık yapmış. Allah onu tüccar ruhlu yaratmış,

müthiş bir ticari zekâ. İsmail Ağabeyle çok yakın dostluğumuz oldu. Beni deposuna götürürdü, çok yardımını gördüm. Her gün *Hürriyet* gazetesine ilan verirdi. O zamanlar tabii “dindar dediğin yobaz olur” düşüncesi vardı, öyleydik. Niye *Hürriyet*’e ilan veriyor diye içimden geçirdi. Ama ne kadar akıllıymış ki kütüphaneler aldı. Müthiş bir sahaflık yaptı. İki tane daire-si vardı, dairenin içinde kitaplara ancak sürtünerek geçilebilirdi, yüz binlerce kitap vardı. Kitabı çok iyi tanırdı, listeler yapardı. Dünyanın çeşitli üniversitelerine hep kitap gönderirdi. Merzifonluydu. Merzifon’da beylikler döneminden kalma bir cami varmış ama yok olmuş. Onun yerini tespit etti, kayıtlarını çıkardı ve orayı satın alarak camiyi ihya etti. Koşuyolu’nda bir köşk almıştı, vefatına yakın o köşkü sattı, işte o parayla. Yine Merzifon’da tarihî bir konağı satın alıp restore ettirdi, valiliğe kültür hizmetlerinde kullanılmak üzere hibe etti.

MERAK İLMİN HOCASIDIR

Her gün kitap okuyorum, yirmi beş sene bir gün kahveye çıkmadım. Servise biniyorum evden işe gitmek için. Yol kırk beş dakika sürüyor. Cebimde veya poşetimin içinde bir iki kitap olur, hemen açar okurum. Yanıma da kimse gelip oturmaz bütün yerler dolmadıkça, bu adam zaten konuşmuyor diye. PETKİM’de dokuz sene başoperatörlük, on üç buçuk sene formenlik yaptım, fabrikanın vardiya amiri gibi. Rahat bir pozisyon. Dolayısıyla fabrika çalışırken bir arıza yoksa yine hep kitap okudum. Dönüşte de keza, evde de aynı... Yirmi beş bin kitabı künyesiyle bilirdim. Hatta Osmanlıca kitapları çok daha fazla bilirdim. Bir kitap kaç kez basılmış, hangi şehirlerde basılmış, tarihleriyle birlikte bilirdim. Çünkü aklım fikrim hep kitapla meşguldü. İsmail Ağabey “Ya Ahmed Bey nereden buluyorsun bunları?” derdi. Merak ilmin hocası, ne yapalım. Kaç tane defterim vardır, almam gereken kitap künyeleri yazılıdır bu defterlerde.

KITAP KISMET İŞİDİR

İnsan ne kazandığına sevinmeli ne de kaybettiğine yerinmeli, Allah kısmet ederse o bir şekilde muhakkak gelir. Hiçbir şekilde hırs yapmamışımdır. Yalnız birkaç yerde üzüntü duydum. Mesela, Hadikât’ül-cevamî’yi yapıyordum. Her hafta Sahaf Sakallı Lütfü’ye gidiyorum, bir gidişimde “karşıdaki dükkanda bir Hadikâ nüshası var, adamın biri etrafını silme notlarla doldurmuş, onu bir gör” dedi. Gitti getirmeye ancak satılmış. Fakat

o adam beni çağırması. Bir hafta sonra gittim, bir kutu, İstanbul meşcedlerinin fotoğrafları, yüzlerce binlerce notlar, iki büyük defter İstanbul Mevlevihaneleri, iki metrelik eski yazı beratlar, fermanlar, evrak. Bu metrukâtı Taksim’de bir sarhoş çöp bidonunda bulmuş, iki milyara bu sahafa satmış. O kutu için benden beş milyar istedi, alamadım. Şeyhülislâm Mustafa Hayri Ürgüplü’nün Evkaf Nazırlığı döneminde müsteşarlığını yapmış olan Ebus-suud oğlu Ahmed Beyin imiş. O kutunun gitmemesi lazımdı, onda hayıflandım.

KÜTÜPHANELERE SAHİP ÇIKILMADI

Seyfettin Özege’yi de tanırdım. İnci gibi Osmanlıca yazardı, Allah nurlar içinde yatırsın. Yirmi beş bin matbu Osmanlıca kitabı Atatürk Üniversitesine bağışladı sağlığında, kendi mühürlü kitaplarının sahafalarda satıldığını görme bedbahtlığını yaşadı. Bir de Ord. Prof. Dr. Cavit Baysun, o da tam bir kitap hastasıymış, her kitaptan iki tane almış, birini deri cilt yaptırır, ötekini okumuş. Kitabı ipek eldivenlerle tutarmış. Kütüphanesi İstanbul Üniversitesine bırakıldı, onun da bir kısmı yağma edilmiş. Buna benzer birçok kütüphanenin cehalet ve ihanet ile yok edildiğine şahit oldum. Mesela kırk yıl önce İzmit’te Konak adlı bir kitapçı vardı, orada gördüm. İzmit Halk Kütüphanesinin Halkevleri döneminin 30’lu, 40’lı yıllarda basılmış, birkaçı birarada ciltlenmiş değerli kitapları, cildinden çıkarılarak tek tek satılıyordu. Yine İzmit bit pazarından üniversite kütüphanesi mührü olan birçok kitabı birer liraya aldığımı hatırlıyorum.

KITAPLARIN MESULİYETİ VE VASIYETİM

Dayım birgün dedemden kalan bir kitap getirdi. Dört yüz küsur yıllık büyükçe bir kitap ve epey de kalın. Aharlı bir kâğıda yazılmış, Bursa işi cildi var, sanki daha dün yazılmış, o kırmızı mürekkepler is mürekkepleri pırıl pırıl. Zerre miktar solma yok. Kitap Türkçe, devri de 16. yüzyıl. Çok hoşuma gitti. Bir ilmihal kitabı. Bir karıştırdım, baktım Mahmud Paşa Kütüphanesinin vakıf kaydı var. Bunu görünce bende kalmasının doğru olmayacağını anladım, ama bir okuyayım da öyle ilgili kütüphaneye vereyim dedim. Sonra 1999 depremi oldu, depremde gördüm ki kimse kitaba falan bakmıyor. Dozer geliyor, yıkıntılardan kepçesiyle alıp kamyonu yüklüyor, gidiyor ne varsa. O zaman kendime dedim ki “Bu işin mesuliyetini ne deden çekebilir ne de sen.” Hemen İSAM’a götürdüm.

Depremden bir sene sonra bir arkadaş

“birisinde eski yazı kitaplar var, satmak istiyor, alır mısınız?” dedi, “getir bir bakayım” dedim. Getirdi, on cilt kadar, harikulâde talik hat ile yazılmış, her bir ciltte ikişer, üçer tane vahdet-i vücud ve Melamîlik ile ilgili risaleler var. Kavaklı tarafında bir Melamî şeyhinin herhalde evi yıkıldı, çöpe düştü, oradan da biri buldu. Ama kitaplar çok kıymetli. Cüzdanımı çıkardım, seksen liram varmış, olur mu dedim, kabul etti. Bu kitaplar seksen liraya değil, seksen bin liraya alınmaz. Kitapları kataloglardan kontrol ettim, iki tanesi kataloglara göre tek nüsha, bir tanesi *Fusûsü’l Hikem Şerhi*, bir de divan. Bunlar hep o kitapların içinde. Sonra düşündüm, bu iş seksen liraya olacak birşey değil. Cenab-ı Hak, “Al bunu milletin hizmetine sun” diye beni vesile kıldı, bunun için şükretmek gerekir dedim. Olduğu gibi hepsini İSAM’a hediye ettim.

Sonra da elimdeki bütün yazmaları İSAM’a verdim. Çocuklarıma vasiyetim şudur ki, parayla aldığım evrakımın dahi hiç birisini satmayacaksınız, hepsini ya İSAM’a ya da Osmanlı Arşivi’ne vereceksiniz.

KÜTÜPHANEMDE OLAN KİTAPLARDAN

Çok güzel kitaplar satın aldım. Birkaç bin tane Osmanlıca kitabım var. Rahmetli İsmail Ağabey, Seyfettin Özege’nin beş ciltlik eserine bir zeyl basmak istiyordu. Özege katalogunu taradım. Orada olmayan 125 civarı eski yazılı kitap çıktı bende. Onların künyelerini fişlere yazdım, İsmail Ağabeye verdim ama o kitabı çıkaramadım. O fişlerden kendime de yedek almamıştım, ona pişman oldum. Değişik yerlerde basılmış epey risale aldım. Osmanlıca ana kaynaklar itibarıyla hiçbir eksikim yok. Vakaniüvis tarihleri, kronikler, şuaara tezkireleri, ulema tezkireleri... ne varsa hepsi kütüphanemde var. Şuna da bakayım dediğim başka bir kütüphaneye ihtiyaç hissetmiyorum. Zaten yarım asırlık bütün kazancımın zaruri harcamalarım dışındaki hemen hepsi kitaba gitti. Bir daire aldım, onu da emekli ikramiyesiyle aldım. Ondan önce hiç para biriktirmedim, bütün kazancım kitap. Mesela Mevlanzâde Rifat’ın *Türk İnkılabının İç Yüzü* adlı iki ciltlik Halep’te basılmış bir kitabı vardır. Türkiye’de yoktu. Kim bulduysa biri bulmuş o kitabı... Fotokopisini sattılar, fiyatı da aylığımın yarısıydı. Kitaba verdiğim parayı gözüm zerre kadar görmez, hiç üzülmem. Bin küsur kitap da hediye etmişimdir.

İşte böyle, hayatım kitaplarla geçti. **Z**